
OMAGIERI

Dr. hab., prof. univ. VASILE PAVEL
la 75 de ani

Cunoscutul lingvist Vasile Pavel, doctor habilitat în filologie, profesor universitar a atins onorabila vârstă de 75 de ani.

Omagiatul este originar din ținutul Herța, de unde își trag obârșia scriitorul Gheorghe Asachi, marele lingvist Vasile Bogrea, renumitul pictor Artur Verona, cântărețul limbii române George Sion etc. Mihai Morăraș, în lucrarea „Rădăcinile rămân acasă” (Ed. „Alexandru cel Bun”, Cernăuți, 2002, p. 129), susține că „proboteșteanul Vasile Pavel e unul dintre acei copii ai neamului getodacic, care a crescut românește și, prin urmare, își croiește drumul prin labirinturile istoriei noastre, spre Templul Cuvântului – începutul tuturor începuturilor”.

Născut la 14 iulie 1934, într-o familie de țărani gospodari din satul Probotești, județul Dorohoi, România (azi Diakovți, regiunea Cernăuți, Ucraina), Vasile Pavel a fost cel de-al nouălea copil, după el urmând încă patru. Între anii 1942-1954 viitorul savant a urmat Școala primară din Crihănești (parte a satului natal), Școala de 7 clase din Probotești și Școala medie de cultură generală din comuna Târnuca. În 1959 a absolvit Facultatea de Limbi Romano-Germanice, Secția Limba și Literatura Română (pe atunci „moldovenească”) a Universității de Stat din Cernăuți, ajungând licențiat de formație bucovineană al primei promoții în filologia română din istoria postbelică a acestei Alma Mater. La facultate i-a avut colegi pe Nicolae Bilețchi, în prezent profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Serafim Buzilă, compozitor și lexicograf, Ion Chilaru, poet bucovinean și Efim Romanciuc, doctor conferențiar la Universitatea de Stat din Moldova.

După absolvirea Universității de Stat din Cernăuți a profesat, timp de trei ani (1959-1962), la școala medie din comuna Horbova, din preajma Herței. Lecțiile înțeleptului pedagog au lăsat o urmă luminoasă în amintirea elevilor săi.

În 1962 se stabilește cu traiul la Chișinău, fiind solicitat în calitate de colaborator științific la Institutul de Lingvistică al Academia de Științe a Moldovei. Înzestrat cu mare putere de muncă, Vasile Pavel a urcat, rând pe rând, toate treptele ierarhice: de la cercetător științific inferior la cercetător științific superior (1962-1988), cercetător științific coordonator (1962-1991), cercetător științific principal (1992) și șef al Sectorului Dialectologie și Geografie Lingvistică al Institutului de Lingvistică al AȘM (din 1993).

În 1970, în cadrul Consiliului științific al Universității de Stat din Moldova, Vasile Pavel a susținut teza de doctor în filologie cu tema „Terminologia agricolă

moldovenească (Studiu de geografie lingvistică)”, iar în 1984 și cea de doctor habilitat cu tema *Denominația lexicală din perspectiva spațială* la Universitatea Națională „T. G. Șevcenko” din Kiev.

Pe parcursul întregii sale activități științifice, a tratat probleme ce țin de domeniile dialectologie, geografie lingvistică, lexicologie dialectală, onomasiologie, semantică, lingvistică generală, sociolingvistică.

O constantă însemnată a activității sale științifice o reprezintă cercetarea graiurilor teritoriale ale limbii române. Dl. profesor V. Pavel a efectuat, împreună cu colegii săi, anchete dialectale pe teren în vederea colectării materialului pentru lucrarea colectivă *Atlasul lingvistic moldovenesc (ALM)*, operă de mare importanță, care a fost editată în patru volume, în perioada 1968–1973 (autori: Rubin Udler, Victor Comarnițchi, Vasile Melnic, Vasile Pavel).

Problemele elaborării atlaselor au rămas în continuare preocuparea principală a profesorului Vasile Pavel. Ea se bazează pe convingerea că atlasul lingvistic reprezintă „o comoară de informații pentru cel ce știe să-l utilizeze și un izvor nesecat de probleme nouă” (Sextil Pușcariu).

În acest domeniu al geografiei lingvistice, menționăm remarcabila contribuție a distinsului dialectolog V. Pavel la alcătuirea și scoaterea la lumina zilei a *Atlasului lingvistic român pe regiuni. Basarabia, nordul Bucovinei, Transnistria (ALRR. Bas.)*, continuare directă a *ALM* (vezi *supra*), care este o reluare sub un titlu revăzut și a punerii în valoare a unor materiale necartografiate în *ALM*. Noua denumire a Atlasului indică adevărata arie de investigație, eliminând orice încercare de referire la sintagma de „limbă moldovenească”. *ALRR. Bas.*, vol. I-II (1993, 1998) de V. Pavel, vol. III (2002) de V. Pavel, V. Scifos, C. Strugăreanu, vol. IV (2003) de V. Pavel, V. Corcimari, A. Dumbrăveanu, V. Scifos, S. Spînu, R. Udler (redactor coordonator: V. Pavel) „aduce noutăți importante sub aspectul aplicării unor principii mai adecvate de cartografiere și mai avantajoase pentru lucrul ulterior asupra hărților” (Silviu Berejan, *Dialectologul Vasile Pavel în geografia lingvistică românească și romanică*, în „Glasul Bucovinei”. Revistă trimestrială de istorie și cultură”, nr. 4, Cernăuți-București, 2006, p. 19).

Atlasul lingvistic întocmit prin eforturile dialectologilor de la Chișinău – *ALM*, respectiv *ALRR. Bas.* – se înscrie pe „șantierul comun” numit *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni (NALR)*, elaborat – pe provincii istorice – în diferite centre științifice (București, Cluj, Iași, Timișoara și Chișinău). *NALR* și *ALM/ALRR. Bas.* este o lucrare de interes național, cu largi ecouri pe plan internațional (vezi: V. Pavel, *Prefață*, în *ALRR. Bas.*, 2003, vol. IV, p. 7).

Participarea dialectologului Vasile Pavel a fost solicitată și la elaborarea a trei atlase lingvistice supranaționale: *Atlas Linguistique Roman (AliR)*, vol. I-II (Roma, 1996-2002), preconizat să apară în 11 tomuri, *Atlas Linguarum Europae* și *Общекарпатский Дialectический Атлас (OKDA)* în șapte volume: vol. I, Chișinău, 1989; II, Moscova, 1994; III, Varșovia, 1991; IV, Lvov, 1993; V, Bratislava, 1997; VI, Budapesta, 2001; VII, Belgrad – Novi Sad, 2003, ediție completă, încheiată. *AliR* și *ALE* sunt concepute într-un stil inovator prin tehnica cartografierii faptelor de limbă și prin metodologia interpretării hărților. În ultimii ani, Vasile Pavel este principalul „coechipier” din Republica Moldova la elaborarea *Atlasului Lingvistic Romanic*.

Pe baza atlaselor lingvistice elaborate și a altor surse dialectale, domnul Vasile Pavel a efectuat cercetări asupra vocabularului din perspectiva geografiei lingvistice,

abordând și studiind în profunzime aspecte sema-onomasiologice ale lexicului dialectal, procedeele de denotație și motivarea lexicală în procesul de formare a cuvintelor, denotația și grupurile tematice de cuvinte, inovațiile lexicale și geneza varietăților diatopice (geografice).

Lucrarea *Terminologia agricolă moldovenească. Studiu de geografie lingvistică* (Chișinău, 1973) constituie o realizare valoroasă în domeniul dialectologiei. Vasile Pavel a adus un suflu nou în tot ceea ce a făcut în cercetare. Monografia *Denotația lexicală* (Chișinău, 1983) este un studiu monografic de referință al sistemului denotativ al limbii române, realizat din perspectiva *onomasiologiei spațiale*, direcție de cercetare în perspectivă.

Probleme de onomaseologie, dialectologie și geografie lingvistică sunt abordate și în studiul *La izvorul graiului* (Chișinău, 1984).

Profesorul V. Pavel a acordat, de asemenea, o atenție deosebită cercetării graiurilor românești vorbite în ariile laterale și izolate. În perioada 1991-1998 a realizat în colaborare cu dialectologii de la Academia Română, București (Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe) și Iași (Stelian Dumistrăcel, Doina Hreapcă, Ion Horia Bârleanu) anchete pe teren în spațiul de la est de Carpați și pînă dincolo de Nistru, Bug și Nipru.

Doctorul habilitat Vasile Pavel este un slujitor al adevărului în știință și promotor activ al graiului străbun. Și-a expus nu doar o singură dată opinia despre unitatea limbii române, despre substratul politic al problemei „limbii moldovenești”. Tentativa de a sprijini ideea că există o asemenea limbă „opusă limbii române, zămislită, chipurile, pe o bază dialectală moldovenească, este o gravă eroare și o absurditate” (V. Pavel, *Limba română – unitate în diversitate*, în „Academos”, 2008, nr. 4 (11), p. 50).

La acest ceas aniversar, veneratul savant Vasile Pavel ne demonstrează aceeași putere de detașare și aceeași liniște, care l-au ajutat să treacă prin vremuri fără să se lase doborât.

Îi dorim sărbătoritului sănătate, bucuria noilor împliniri și tradiționalul *La mulți ani!*

ANA COZARI
Universitatea Agrară de Stat din Moldova

STELA SPÎNU
Institutul de Filologie al AȘM